

Pons Moll, Clàudia (2007). *La teoria de l'optimitat. Una introducció aplicada al català de les Illes Balears*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 374 páx.

Como se sabe, a teoría da optimidade (*Optimality Theory, OT*) preséntase por primeira vez o ano 1991 na Arizona Phonology Conference da man de Paul Smolensky e mais Alan Prince. Dende entón, este modelo de análise lingüística espertou un interese crecente entre lingüistas de todo o mundo -atizado coa creación, o 1993, do arquivo electrónico Rutgers Optimality Archive [<http://roa.rutgers.edu>], que dispón dun milleiro de artigos- especialmente entre os fonólogos do eido xenerativista. O catalán conta xa cunha certa tradición de estudos morfofonolóxicos optimais (v. Bonet & Lloret 2004, Dols 2000 ou Wheeler 2007, por exemplo); entre eles este libro de Clàudia Pons destaca pola exhaustividade e pola coherencia da análise proposta.

En efecto, a obra de Pons é asemade unha introdución aos supostos básicos, ao funcionamento e mais ao formalismo da teoría da optimidade e unha proposta de análise dalgúns dos fenómenos fonolóxicos que experimentan as variedades baleares do catalán -a saber, o mallorquino, o menorquino e mais o eivisenco- no contacto de dúas ou máis consoantes. Indirectamente, ademais, a obra contribúe ao afondamento da descrición do sistema fonolóxico do dialecto.

En función dos obxectivos mencionados, o traballo organízase en dúas partes: logo dunha breve presentación, o capítulo segundo recolle unha exposición pormenorizada dos principios teóricos, o aparato formal e mais os mecanismos de análise da teoría da optimidade, así como un repaso histórico sucinto dos principais modelos de estudo fonolóxicos que se foron sucedendo a partir da proposta xenerativista clásica de Chomsky e Halle (1968) -principalmente a fonoloxía non lineal, con varios dos seus submodelos de análise. Os seguintes capítulos, céntranse na análise de distintos procesos fonolóxicos que afectan aos contactos consonánticos nas falas baleáricas: a asimilación regresiva de punto de articulación (capítulo 3); a africación de sibilantes en mallorquino e menorquino (capítulo 4); a asimilación regresiva de modo de articulación (capítulo 5); o rotacismo en mallorquino (capítulo 6); a di-

similación, a elisión e mais a fusión de sibilantes (capítulo 7); a semivo-calización, a escisión e mais a despalatalización de consoantes palatais (capítulo 8); a simplificación consonántica (capítulo 9); a inserción vocálica (capítulo 10) e, finalmente, a inserción vocálica idiosincrática na primeira persoa do singular do presente de indicativo (capítulo 11). Cada capítulo, pola súa banda, organízase en tres apartados: a sistematización dos datos obxecto de estudo; a exposición e mais a crítica das anteriores propostas de análise do fenómeno tratado e, por último, a nova proposta de análise no marco da teoría da optimidade.

A teoría da optimidade xorde, no marco da gramática xenerativa, como o refinamento duns modelos anteriores criticados pola pobreza explicativa e polo carácter excesivamente especulativo das súas regras. Neste sentido, o novo método de análise ten o obxectivo de abandonar as derivacións e os estados intermedios na aplicación das regras -cuxa entidade psicolóxica foi posta en dúbida-; atopar os principios universais que rexen a facultade da linguaxe, así como os principios motivadores do cambio entre linguas; dar conta das asimetrías e das diverxencias entre grupos de sons, así como das conspiracións entre os procesos fonolóxicos distintos para satisfacer unha mesma tendencia lingüística; e naturalizar as explicacións fonolóxicas, deixando atrás a arbitrariedade das regras e as súas ordenacións. A idea central da teoría da optimidade é que as formas superficiais da linguaxe reflicten resolucións de conflitos entre restricións (Kager 1999). Para cada input ou forma subxacente xérase un conxunto infinito de formas superficiais posibles, que reciben o nome de *candidatos*. Entre estes, sae escollido como *óptimo* aquel que resolve da maneira máis satisfactoria posíbel os constrinximentos impostos polo grupo de *restricións* activas na lingua ou na variedade obxecto de análise. Este conxunto de restricións presenta tres características singulares. En primeiro lugar -e este é un punto de diverxencia crucial respecto do modelo xenerativista clásico-, son *transgredíbeis*: unha forma superficial é 'óptima' non porque sexa perfecta, senón porque incorre nas violacións menos graves do grupo de restricións proposto. En segundo lugar, son *universais*: na teoría da optimidade, as diferenzas entre linguas ou entre variedades explícanse pola distinta organización duns mesmos constrinximentos lingüísticos. Neste sentido, cómpre destacar que estas restricións universais remiten directamente á tensión entre os principios de marcaxe -que avogan pola facilidade fonética e mais as estruturas pouco marcadas- e a vontade de preservar os contrastes léxicos -a prol da comprensión e mais da claridade lingüísticas. E, en último termo, atópanse en relación de *estricta dominancia*: as restricións situadas enriba na xerarquía son máis deter-

minantes á hora de escoller un candidato como óptimo ca aquelas que están situadas máis abaixo. Deste xeito, un candidato *a* poderase erixir como óptimo malia transgredir unha restrición *x* da xerarquía, sempre que esta estea situada nunha posición baixa e sempre que, en definitiva, sexa a transgresión de *x* a que resolva de maneira máis harmónica unha determinada tensión fonolóxica.

Como se sinalaba antes, hai dous tipos de restricións: as de marcade e as de fidelidade. As *restricións de marcade* expresan a preferencia polas secuencias estruturalmente ben formadas, en detrimento da preservación das formas subxacentes. Esta clase de restricións, que actúan exclusivamente sobre as formas superficiais, prohiben estruturas fonoloxicamente marcadas -como a presenza de determinados segmentos, as secuencias de segmentos que transgreden a escala de sonoridade, as sílabas sen abertura, os contrastes de sonoridade en posición de coda, etc. Promoven, polo tanto, as estruturas máis favorecidas interlingüísticamente, que adoitan vir impostas por condicións de tipo articulatorio, acústico e perceptual. As *restricións de fidelidade*, pola contra, dan conta da relación que se establece entre o input e mais o output, e procuran que as formas superficiais sexan idénticas, isto é, fieis, ás formas subxacentes. Calquera proceso que implique unha alteración respecto da forma subxacente, polo tanto, supón unha violación dalgunha restrición de fidelidade: a inserción de material epentético, a elisión dalgún segmento presente na representación orixinal, o troco de trazos de lugar ou de modo de articulación, etc. O conflito que se establece entre as restricións de marcade e as de fidelidade é un reflexo da tensión entre a necesidade de preservar os contrastes léxicos entre os morfemas, por mor da claridade e da comprensibilidade da linguaxe, e a tendencia á simplificación de secuencias articulatoriamente e/ou perceptualmente complexas, que favorece as estruturas pouco marcadas: é a pugna entre a facilidade fonética e a intención fonolóxica, o que no marco da fonoloxía natural se designaba «the tension between clarity and ease» (Stampe 1973).

A teoría da optimidade enténdese como un mecanismo input-output que relaciona unha forma superficial cunha forma de entrada. Hai dúas compoñentes que fan posíbel este mecanismo: o *xerador* (*Generator*, *Gen*), que xera un conxunto de formas superficiais para unha determinada forma léxica, e mais o *avaliador* (*Evaluator*, *Eval*), que avalía estas formas e selecciona a óptima por medio dunha determinada xerarquización de restricións, que varía en función das gramáticas particulares das linguas. O *lexicón* (*Lexicon*, *Lex*) é o elemento que contén to-

das as representacións léxicas dos morfemas, as cales son sometidas ao xerador.

Do que se leva exposto até agora despréndese que a teoría da optimidade é un modelo *paralelo* e *global*: é paralelo porque os candidatos a output son sometidos simultaneamente á avaliación das restricións, sen estadio intermedio ningún entre a forma subxacente e as posibles formas superficiais –de maneira que un candidato pode amosar o efecto dun ou de máis dun proceso fonolóxico–; é global porque unha mesma xerarquía de restricións, impermutábel intralingüisticamente, é a que dá conta da gramática dunha variedade lingüística. Esta dobre caracterización, vantaxosa pola simplicidade e pola capacidade explicativa coa que dota o modelo, é asemade a fonte dun dos seus meirandes escollos: a xustificación das interaccións opacas –ou sexa, dos casos nos que hai sobreaplicación ou infraaplicación aparentes dun proceso. Coa intención de resolver estes problemas, propuxéronse evolucións e refinamentos distintos na teoría da optimidade, tales como o **serialismo harmónico**, a **avaliación cíclica**, a **fonoloxía léxica optimal**, as **presións analóxicas**, a **teoría da simpatía**, a **marcaxe comparativa** ou o máis recente modelo das **cadeas de candidatos**. Asemade, o **aliñamento xeneralizado** e mais a **teoría da correspondencia** xurdiron para dar conta de maneira afinada do papel dos dominios morfolóxicos na explicación de diferentes fenómenos lingüísticos, por unha banda, e das relacións que se establecen entre input e output ou entre base e reduplicante, pola outra.

No marco da fonoloxía autosegmental, tense xustificando a asimilación de punto de articulación en catalán central apelando á subespecificación do articulador CORONAL nas representacións: deste xeito captúrase a asimetría entre os sons labiais e dorsais, que manteñen o punto de articulación orixinal (cf. *cap mà* [kab.¹ma] ‘ningunha man’, *puc beure* [puɣ.¹bewɾə] ‘podo beber’), e os sons coronais (cf. *set mans* [sem.¹mans] ‘sete mans’), con asimilación ao punto de articulación da consoante seguinte. Porén, este tipo de análise resulta insuficiente, porque de feito non abonda para xustificar o carácter regresivo, e non progresivo, da asimilación. Por esta razón aducíronse algúns principios xerais de boa formación, coma o *filtro de codas* ou a *condición de codas*, que rexeitan os puntos de articulación marcados en posición de coda. Na teoría da optimidade, a asimetría entre aberturas e codas silábicas capturouse mediante restricións de aliñamento, como son ALIÑADE (PA, E, σ, E) –que pide que os trazos de punto de articulación se aliñen á esquerda da sílaba–, ou de marcaxe contextual, como NON-CODAPA –que postula que unha coda non pode lexitimar trazos de punto de articula-

ción. Na súa análise da asimilación do punto de articulación en balear, Pons sérvese da restrición IDENTIDADEABERTURA(PA) para protexer o punto de articulación das consoantes en posición de abertura, e de COMPARTIDEABERTURACODA(PA) para capturar o feito de que, en menorquino, a asimilación de punto de articulación se produce unicamente cando o contacto consonántico é heterosilábico, e non tautosilábico (cf. *pocs amics* [ˌpɔd.ɔzəˈmiks] ‘*poucos amigos*’, con asimilación, fronte a *pocs* [ˈpɔks] ‘*poucos*’, con mantemento). Estas restricións, situadas por riba da restrición de marcade que desencadea o proceso, isto é, COMPARTIDE(PA), dan conta do comportamento asimilatorio destas dúas variedades. En eivisenco, pola contra, a asimilación do punto de articulación depende do punto e mais do modo de articulación da consoante en posición de coda; é por isto que cómpre subdividir as restricións de fidelidade xerais IDENTIDADE(PA) e mais IDENTIDADE(MA) nas restricións específicas IDENTIDADE(labial), IDENTIDADE(dorsal), IDENTIDADE(coronal), IDENTIDADE(oclusiva) e mais IDENTIDADE(nasal), e situadas por riba ou por baixo de COMP(PA) na xerarquía de restricións acádase capturar as diferenzas no comportamento asimilatorio desta fala.

En mallorquino e en menorquino, o contacto entre unha oclusiva dental ou velar e mais unha sibilante resólvese cunha asimilación de punto de articulación da primeira consoante e un proceso de africación da segunda (cf. *cap so* [kat.ʦɔ] ‘*ningún son*’, *puc ser* [put.ʦɛ] ‘*podo ser*’). A hipótese de Pons é que este fenómeno se desencadea pola acción da restrición de marcade SONORIDADEINTERSILÁBICA, en función da cal a sonoridade entre segmentos heterosilábicos adxacentes debe ser igual ou decrecente, segundo a escala seguinte (de menos a máis sonoridade): oclusivas < fricativas líquidas < semivogais < vogais. A incidencia desta restrición, porén, vese matizada pola acción das restricións IDENTIDADE(sibilante), que avoga pola preservación do carácter sibilante dos segmentos, e SONORIDADEGRADIENTE, que esixe que as consoantes que forman unha abertura presenten unha sonoridade relativa de máis dun grao de diferenza entre elas. Asemade, colocando SONORIDADEINTERSILÁBICA por baixo das restricións que inhabilitan a elisión (MAXIMALIDADE-IO) e mais a fusión (ALIÑADE-PALABRAS, ALIÑADE-PREFIXO) como estratexias dispoñíbeis para satisfacer este contacto intersilábico marcado, así como por baixo das restricións que delimitan a dirección do espallamento (IDENTIDADEABERTURA(PA), xunto coas restricións libres de contexto *FRICATIVA-DORSAL e *LATERAL-DORSAL), é posíbel dar conta do fenómeno de maneira satisfactoria.

A asimilación regresiva de modo de articulación en balear presenta unha casuística complexa. En efecto, en mallorquino e menorquino asimilan o modo de articulación da consoante seguinte de forma sistemática as oclusivas e mais a fricativa labiodental (cf. *cap nas* [kan.ˈnas] ‘ningún nariz’, *agaf mel* [gam.ˈmɛl] ‘collo mel’), e de forma variábel as sibilantes non palatais (cf. *fas por* [fas.ˈpɔ] ‘dás medo’ vs. *fas llum* [faʎ.ˈʎum] ‘fas luz’) e as nasais (cf. *som set* [son.ˈset] ‘somos sete’ vs. *són llits* [soʎ.ˈʎits] ‘son camas’); manteñen o modo de articulación orixinal, pola contra, as laterais, as róticas e mais as semivogais (cf. *sol fer* [sɔl.ˈfe] ‘adoita facer’, *mir flors* [mir.ˈflɔs] ‘miro flores’, *vull flors* [vuj.ˈflɔs] ‘quero flores’). En eivisenco colquial, como en catalán central, a asimilación de modo de articulación só acontece no contacto entre unha oclusiva e unha nasal ou unha lateral homorgánicas (cf. *pot nedar* [pɔn.nəˈða] ‘pode nadar’, *pot lamentar* [pɔl.lə.mən.ˈta] ‘pode lamentar’). No traballo de Pons interprétase este fenómeno como o froito da interacción entre as restricións que regulan a sonoridade entre segmentos heterosilábicos adxacentes, as restricións de fidelidade específicas relacionadas coa preservación do modo de articulación e mais a restrición de marcaxe COMPARTIDE(MA) -que, malia non iniciar o proceso, remata determinando a fisionomía do grupo consonántico resultante. As principais innovacións desta proposta son dúas. En primeiro lugar, seguindo a Gouskova (2005), Pons defende que SONORIDADEINTERSILÁBICA non é unha restrición única, senón unha xerarquía relacional das restricións sensíbeis a todas as distancias heterosilábicas posibles: *DISTANCIA +6 >> *DISTANCIA +5 >> *DISTANCIA +4 >> *DISTANCIA +3 >> *DISTANCIA +2 >> *DISTANCIA +1. O limiar de sonoridade crecente a partir do cal en mallorquino e en menorquino operan procesos asimilatorios é de dous graos ou máis: de acadarse ou superarse, a asimilación de modo repara a secuencia mal formada; de non acadarse, a forma superficial mantense fiel ao input. Por outra banda, Pons formula unha dobre modificación da escala de sonoridade: por un lado, propón escindir a rótica vibrante do grupo das líquidas, adxudicándolle un grao menos de sonoridade; polo outro, propón agrupar as líquidas coas semivogais, asignándolles a mesma sonoridade. Para dar conta do comportamento do eivisenco, moito máis restritivo polo que se refire aos contextos nos que opera a asimilación de modo de articulación, cómpre que as restricións de fidelidade IDENTIDADE(nasal), IDENTIDADE(sibilant), IDENTIDADE(PA) e IDENTIDADE(continuo) dominen as restricións de marcaxe *DISTANCIA +, promotores do proceso asimilatorio.

O rotacismo é un fenómeno frecuente nas linguas románicas: é coñecido en occitano, en sardo, en galego, en portugués, en dialectos do

francés e mais en dialectos do español. En mallorquino opera cando unha sibilante alveolar entra en contacto cunha consoante sonora ou unha fricativa labiodental xorda (cf. *dos bous* [d_{oR}.^hb_ows]~[d_o.^hb_ows]~[d_o.^hβ_ows] ‘*dous bois*’). Seguindo a Prieto (1988), Pons asume que hai rotacismo cando a consoante en posición de coda ten máis forza segmental cá consoante en posición de abertura: entende, xa que logo, que nestes casos opera un proceso de lenición polo cal unha consoante forte se substitúe por unha consoante feble para mellorar o contacto intersilábico. A novidade da proposta radica en asumir que a mellora do contacto entre sílabas non se produce só cando a sonoridade é crecente entre elas, senón tamén cando é decrecente pero pode selo aínda máis. En efecto, partindo da subxerarquía de restricións referentes á sonoridade intersilábica proposta por Gouskova (2005), admítese que unha secuencia como e[ʀ] *dies*, cunha sonoridade decrecente de tres graos, é máis harmónica ca unha secuencia como e[z] *dies*, cunha sonoridade decrecente de só un grao.

En balear, os contactos de sibilantes resólvense de maneira diferente en función de tres factores: o nivel de aplicación, a variedade dialectal e, eventualmente, a natureza das consoantes implicadas. No nivel léxico, as tres variedades optan pola inserción dunha vogal epentética (cf. *cuses* [‘ku.zəs] ‘*coses*’). No nivel posléxico, en cambio, as solucións adoptadas dependen das variedades implicadas. Deste xeito, o mallorquino e mais o menorquino optan por un proceso de disimilación que dá como resultado unha secuencia formada por unha oclusiva dental seguida dunha africada (cf. *coses sabudes* [k_o.zəf.t̪sə.βu.ðəs] ‘*cousas sabidas*’); en eivisenco, pola contra, óptase pola simplificación/fusión do grupo consonántico (cf. *coses sabudes* [k_o.zə.sa.βu.ðəs] ‘*cousas sabidas*’). Xa no marco da fonoloxía autosegmental, estes procesos entendéronse como estratexias para evitar a adxacencia de dous segmentos idénticos ou case idénticos: son, xa que logo, recursos desencadeados pola acción do principio universal coñecido como *Obligatory Contour Principle* (OCP) (Goldsmith 1976). Na teoría da optimidade, este principio adopta a fisionomía dunha restrición de maraxe que, no traballo de Pons, recibe a formulación específica *[sibilante][sibilante]. A hipótese de partida da análise, polo tanto, é que os procesos de disimilación e mais de simplificación/fusión que operan no balear responden a unha estratexia para evitar a adxacencia de dous segmentos sibilantes mediante a mínima alteración das consoantes implicadas. Nas solucións con disimilación que o mallorquino e o menorquino presentan a nivel léxico, a actividade da restrición *[sibilante][sibilante] é matizada e modulada, en primeiro lugar, polas restricións que prohiben a elisión, a fu-

sión e mais a inserción; en segundo lugar, polas restricións que avogan pola preservación dos trazos [sibilante] e [-soante] da forma subxacente; en terceiro lugar, pola restrición que esixe a preservación do trazo [sibilante] da consoante en posición de abertura; e, en último lugar, pola restrición que pide a homorganicidade dos segmentos adxacentes. A dobre posibilidade de lectura destes contactos en eivisenco, interpretábeis como froito dun proceso de simplificación ou dun proceso de fusión, captúrase na análise optimal por medio da falta de dominancia entre as restricións de aliñamento, que militan en contra da fusión, e a restrición MAXIMALIDADE-IO, que prohíbe a elisión de segmentos presentes no input. A discrepancia entre as solucións expostas até agora (isto é, a disimilación e a fusión/simplificación) e a solución hexemónica que as tres variedades adoptan no contacto de sibilantes a nivel léxico (isto é, a inserción epentética) constitúe un caso claro de *opacidade de niveis*. Para dar conta deste fenómeno de maneira satisfactoria, Pons recorre á *teoría dos paradigmas óptimos* e, xa que logo, apela á fidelidade que se establece entre os membros dun mesmo paradigma flexivo: deste xeito, considera que é pola acción da restrición OPTIMALITYPARADIGM-IDENTITAT(sibilante) que as secuencias léxicas de sibilantes heteromórficas se resolven cunha inserción epentética en troques de facelo cunha disimilación ou simplificación/fusión, porque así se acada preservar o segmento sibilante do radical en todas as formas da flexión.

As consoantes palatais son susceptíbeis de experimentar, no catalán de Mallorca e de Menorca, procesos tales como a escisión (cf. *anys* [ˈajns] ‘anos’, *mateix cotxe* [mə.tej.ˈko.t̪jo] ‘mesmo coche’), a semivocalización (cf. *any molt bo* [ˌaj.mol.ˈβo] ‘ano moi bo’, *mateix llum* [mə.tej.ˈlum] ‘mesma luz’, *ball lentament* [ˌbaj.leŋ.tə.ˈment] ‘bailo lentamente’) ou a despalatalización (cf. *aquells* [ə.ˈkels] ‘aqueles’), relacionados todos eles coa forte resistencia que presentan estas consoantes a asimilarse completamente á consoante seguinte (Recasens 1986). Análises previas relacionaron o fenómeno coa tensión entre a presión asimilatoria e a vontade de preservar a palatalidade dos segmentos, coa articulación complexa dos sons palatais e coas restricións de longura máxima das codas en función da sonoridade entre os segmentos que as integran. Pons, recollendo estas propostas, interpreta estes procesos como estratexias para satisfacer as restricións de marcaxe *PALATAL-CONSOANTE (que prohíbe as secuencias de palatal seguidas de consoante: *ʃC, *ŋC, *ʎC) mediante o mínimo cambio segmental posíbel. Este mínimo cambio é procurado pola actividade das restricións de fidelidade sobre os trazos do input IDENTIDADE(palatal), IDENTIDADE(lateral) e mais IDENTIDADE(nasal) e pola restrición de fidelidade que milita en contra da escisión, isto é,

INTEGRIDADE-IO; asemade, porén, vese condicionado polas restricións de marcaxe referentes á complexidade das codas *CODACOMPLEXAINTERNA, *CODACOMPLEXA3. Para dar conta de todas as solucións adoptadas polo dialecto, ademais, son necesarias restricións de fidelidade Output-Output que preserven os trazos da base en todas as súas ocorrencias e restricións de marcaxe referidas ao grao de sonoridade admitido entre segmentos tautosilábicos.

A resolución dos contactos consonánticos en balear está sometida a moita variación. Porén, Mascaró (1986) observa que unha das regularidades do fenómeno é que xeralmente a elisión consonántica ocorre soamente naqueles casos nos que non se perde información sobre o punto ou o modo de articulación dos segmentos implicados. Recollendo esta idea, Pons propón a restrición de fidelidade MAXIMALIDADE-C[Contraste(trazos)], que protexe as consoantes que contrastan coa consoante precedente nalgún trazo. A actividade desta restrición permite dar conta de boa parte das solucións adoptadas polo balear nos contactos de dúas ou máis consoantes. Así e todo, a coincidencia ou a diverxencia dos trazos de modo e punto de articulación das consoantes en contacto non é o único factor que dá forma ao item resultante. En efecto, hai outros factores que teñen un peso determinante. O primeiro é o carácter tautomórfico ou heteromórfico das secuencias de consoantes, que activa diversas restricións relacionadas coa estrutura morfolóxica, como son a CONTIGÜIDADE -que prohíbe a inserción e mais a elisión no interior do morfema- ou tamén as restricións de aliñamento e ancoraxe. O segundo, intimamente vencellado ao primeiro, é a estrutura silábica das secuencias nas que ocorren as consoantes: isto fai entrar en xogo varias restricións relacionadas coa longura máxima das codas, entre as cales *CODA-COMPLEXA3 e *CODACOMPLEXAINTERNA. O último factor, pola contra, relaciónase coa pertenza ou non da secuencia a un paradigma, posto que, cando acontece deste xeito, o resto das formas poden exercer presión en relación ao mantemento ou á elisión dunha consoante da base.

As secuencias consonánticas finais cunha sonoridade igual ou decrecente respecto do núcleo resólvense, en balear, coa inserción dunha vogal epentética [ə] (cf. *apte* ['at.tə] 'apto', *sucre* ['su.krə] 'azucre'). Na proposta de Pons asúmese que a derradeira consoante do grupo non é un apéndice, senón que se silabifica normalmente como unha coda, e que a vogal [ə] non está presente na forma subxacente, senón que se incorpora á forma superficial por razóns de boa formación silábica. A restrición de marcaxe que desencadea o proceso é SONORIDADEINTRASILÁBICA, segundo a cal a sonoridade debe ser decrecente

respecto do núcleo. Esta restrición, combinada con outras restricións de boa formación silábica como NÚCLEO (que esixe que as sílabas teñan núcleo) e coa restrición de fidelidade posicional MAXIMALIDADE-Límite (que prohibe a elisión a final de palabra gramatical), dá conta do proceso fonolóxico operante. O caso da primeira persoa do singular do presente de indicativo en balear (cf. *obr* ['ɔbr] 'abro', *compr* ['kompr] 'merco') é singular, xa que neste contexto non operan nin a epéntese vocálica previsíbel nin, de feito, outros procesos fonolóxicos que afectan as secuencias finais. Este caso foi tratado dende diferentes perspectivas; argüíuse, por exemplo, que a derradeira consoante forma parte dunha abertura cun núcleo baleiro. As propostas de Pons e de Lloret (2003), pola contra, sinalan a presión do resto de formas do paradigma verbal como o factor determinante da resolución singular deste contacto consonántico.

O traballo de Pons é, como se deduce da síntese ofrecida, unha proposta de análise innovadora, completa e rigorosa dalgúns dos principais trazos que caracterizan o sistema fonolóxico do balear. Neste sentido, o libro é unha boa ferramenta de traballo para profesores e estudantes de fonoloxía, posto que introduce o lector nos principios teóricos e no funcionamento práctico da teoría da optimidade, ao tempo que lle ofrece, para cada fenómeno descrito, unha exposición dos diversos tratamentos que recibiu dende outras perspectivas de análise. Deste xeito, malia non analizárense na obra todos os fenómenos fonolóxicos que operan en balear –o vocalismo, xa o advirte a propia autora, exclúese do estudo– e que nalgúns casos se sacrifica a descrición exhaustiva dos datos co obxecto de unificalos para proceder á súa análise, é innegábel que o libro de Pons é unha interpretación anovadora e brillante da fonoloxía do catalán balear dende a óptica dos estudos optimaís.

Referencias bibliográficas

- Bonet, E. & Lloret, M. R. (2004): "More on Alignment as an alternative to domains: The syllabification of Catalan clitics". *Probus* 17, 1, 37-78 [ROA-592-0403].
- Chomsky, N. & Halle, M. (1968): *The Sound Pattern of English*. Nova York: Harper & Row.
- Dols, N. (2000): *Teoria fonològica i sil·labificació. El cas del català de Mallorca*. Palma: Universitat de les Illes Balears.
- Goldsmith, J. (1976): *Autosegmental Phonology*. Cambridge: Massachusetts Institute of Technology.

- Gouskova, M. (2005): "Relational hierarchies in Optimality Theory". *Phonology* 21, 2, 201-250.
- Mascaró, J. (1986): "Compensatory diphthongization in Majorcan Catalan". En A. WETZELS, L. & SEZER, E. (ed.) *Studies in Compensatory Lengthening*. Dordrecht: Foris, 133-146.
- Prieto, D. (1988): "O rotacismo galego". *Agália*, 15, 293-309.
- Recasens, D. (1986): *Estudis de fonètica experimental del català central*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Stampe, D. (1973): *A dissertation on Natural Phonology*. Chicago: University of Chicago.
- Wheeler, M. (2007): Syncope and apocope in the history of Catalan: an Optimality Theory Approach. ROA-907-0307.

MARIA CABRERA
(Tradución ao galego de Esteve Valls)